

MN. GABRIEL ROURA I GÜIBAS (1932-2008), CANONGE ARXIVER DE LA CATEDRAL DE GIRONA

JOAN VILLAR TORRENT

Arxiu Capitular de Girona

Darrere d'aquella imatge d'home senzill, afable i acollidor s'hi amagava un dels màxims coneixedors del món altmedieval de les nostres terres. La mort de Gabriel Roura representa una gran pèrdua per a la cultura del nostre país.

ELS PRIMERS ANYS

Empordanès d'origen, Mn. Gabriel Roura va néixer el 14 d'agost de 1932 a Figueres, fill de Rafael Roura i Papell i Amparo Güibes i Güell. El seu pare havia estudiat comerç i treballava a l'empresa familiar de Can Roura de la Cera, dirigida pel germà. Tingueren dos fills: Gabriel Roura, el gran, i Miquel Roura, el petit, que varen ser tots dos capellans. Mn. Roura va viure bona part de la seva infantesa durant el període de la República i la Guerra Civil Espanyola. Acabada la guerra, va ser alumne de l'escola de La Salle de Figueres, una de les poques escoles religioses que havien quedat intactes, sense que els religiosos n'haguessin estat expulsats, ja que era una fundació francesa regentada per "hermanos" procedents del país veí. L'any 1943 entrava al seminari de Girona, a l'edat d'onze anys. Allí va realitzar estudis eclesiàstics durant 12 anys fins que, el 10 de juliol de 1955, rebia l'ordenació de prevere en una solemne cerimònia presidida pel bisbe Mons. Josep Cartañá i Ingles, celebrada a la llavors recent edificada església de Sant Josep de Girona, juntament amb 16 altres companys seus que rebien l'orde sacerdotal; tres més rebien el diaconat i 28 més que van rebre ordres menors.

EL CAPELLÀ

L'any 1955, després de l'ordenació de prevere, el mateix bisbe Mons. Cartaña el destinava com a coadjutor de Llagostera. Ell explicava que durant la seva estada en aquesta parròquia va haver de portar el seu auxili espiritual a una persona que havia estat atropellada pel tren de vapor que anava de Girona a Sant Feliu de Guíxols. Com a capellà novell i com a persona que es marejava sovint davant la visió de la sang, ell mateix no sabia com reaccionaria davant de la tragèdia. Però aconseguí complir amb els seus deures de capellà amb gran enteresa i fortalesa d'esperit. Tres anys més tard, passava a ser coadjutor de la parròquia de la Catedral, Mare de Déu del Carme i, el 1960, ecònom de Beuda, Lligordà i Sous. Tot i que foren parròquies petites, guardava grans records del seu pas per la Garrotxa i, sobretot, dels seus feligresos. La seva estada més llarga va ser, a partir del 1965 i durant un període de 12 anys, a la parròquia de Sarrià, on va exercir el seu ministeri, primer com a vicari i després com a rector, i va col·laborar en diverses tasques culturals i cíviques de la vila, com ara l'organització d'un servei de colònies d'estiu. Es preocupava tant perquè tot anés bé i no passés cap desgràcia que, fins i tot, es va treure el títol de socorrista. També fou nomenat ecònom de Riudellots de la Creu i la Mota, i va exercir aquest càrrec del 1972 al 1982. Aquest any passava a ser ecònom de Colera, parròquia de la qual poc després seria rector, càrrec que exercí fins al 1990. En totes les parròquies hi féu grans i perdurables amistats que continuaren, fins i tot després de deixar el càrrec. Algunes d'aquestes amistats quan s'acostaven a Girona no oblidaven mai de fer-li una visita a l'Arxiu de la Catedral.

A part de les tasques parroquials, també va ser capellà de les monges cistercenques de Salt, conegudes popularment com les Bernardes, durant els anys 1978 i 1979; i, des del 1980, capellà de les Carmelites Vedrunes, de Girona, càrrec que exerciria fins al moment de la seva mort. També va ser Conciliari de la Reial Confraria de Sant Jordi (des del 1992); Consiliari de la Confraria de Jesús Crucificat de Girona, també coneguda com a Manaies de Girona (des del 1996); i Cavaller de l'orde del Sant Sepulcre de Jerusalem (des del 2004), orde que té per principal objectiu l'ajuda als cristians de Terra Santa (la majoria palestins), que comparteixen la dramàtica situació del seu poble.

Pel que fa a la catedral, en una època en què els canonges eren pocs i molts d'ells amb càrregues pastorals, va haver d'assumir juntament amb Mn. Genís Baltrons, mestre de cerimònies i director del Tresor, la celebració dels casaments i baptismes que tenien lloc en la mateixa. Hi havia dissabtes que, a part de la seva participació en les misses ordinàries de la catedral, havia arribat a celebrar fins a dos casaments i dos baptismes el mateix dia, ja que s'adaptava, sempre que podia, als horaris dels sol·licitants. La seva bonhomia i compassió envers els altres li feia molt difícil dir-los que no.

L'HISTORIADOR I EL DOCENT

El seu interès per la història venia de lluny. Ja l'any 1959, quan era coadjutor de la parròquia de la Catedral – Mare de Déu del Carme, havia publicat un article en els *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins* sobre Eimerich de la Via.

Des de l'any 1972 compaginaria les seves tasques de rector de parròquia amb els seus estudis d'història al tot just creat Col·legi Universitari de Girona i, després, a la Universitat Autònoma de Barcelona.

La seva lucidesa intel·lectual i els coneixements assolits sobre la Catalunya medieval i les matèries de paleografia i diplomàtica, li valgueren el reconeixement i l'amistat dels seus professors, Santiago Sobrequés, Frederic Udina i Manuel Mundó, entre d'altres, amb els quals col·laboraria en les seves investigacions. Tot just acabada la seva tesina dedicada a l'Evangelari de la Catedral de Girona, del segle XI, conservat a l'Arxiu Capitular i publicada per l'Institut d'Estudis Gironins, va entrar a la Societat Catalana d'Estudis Litúrgics, filial de l'Institut d'Estudis Catalans, per mà del seu antic professor i amic Manuel Mundó. En va ser membre actiu fins a la seva mort publicant nombrosos estudis sobre manuscrits litúrgics pertanyents a l'Arxiu de la Catedral de Girona. En aquesta època va fer unes estades a París per ampliar els seus coneixements de paleografia i diplomàtica i consultar els manuscrits de procedència catalana que es troben dipositats en l'esmentada biblioteca. A banda de les passejades pel Sena i el barri de la Sorbona, els diumenges li agradava, com a bon aimador de la música culta i capellà de pensament obert i amb vocació ecumènica, assistir a les llargues però bellíssimes litúrgies a la Catedral Ortodoxa Russa, dedicada a Sant Alexandre Nevski i situada en el número 12 de la Rue Daru de París.

Ja de retorn, Mn. Roura va saber combinar les tasques pastorals amb el seu treball de primer a l'arxiu diocesà i seguidament a l'arxiu capitular, i la docència universitària: el curs 1977-78 començava la seva vida com a professor de Paleografia al Col·legi Universitari de Girona, que continuaria fins a la seva jubilació, quan el Col·legi havia esdevingut ja Universitat de Girona. També fou professor de Paleografia aplicada a l'Edat Moderna pel Departament d'Història Moderna de la UAB des del curs 1982 fins al 1988; i Professor d'Arxivística Eclesiàstica i Paleografia al II Màster d'Arxivística patrocinat per la Universitat de Girona, l'Associació d'Arxivers de Catalunya i el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.

A part d'això, va treballar de manera incansable per difondre entre els investigadors les eines bàsiques per accedir als fons medievals i moderns: la paleografia i diplomàtica; participant com a docent en nombrosos cursos organitzats tant per l'arxiu Històric de la Ciutat de Girona com l'Arxiu Històric Comarcal de Girona. Tots els que vàrem optar pels estudis medievals, durant el llarg període que va durar la seva activitat docent, vàrem poder gaudir de les seves classes magistrals. Els cursos eren completats amb una visita pràctica a l'arxiu capitular, on els alumnes podien tenir un primer contacte directe amb la documentació original. Tant els seus alumnes com els seus companys professors, el recorden amb afecte i en guarden un grat record.

Per la seva formació i professió com a paleògraf i diplomatista i pel seu origen empordanès, va conrear una molt forta amistat amb la també plorada Dra. Maria Josepa Arnall, professora de paleografia de la Universitat de Girona, i la seva família.

L'ARXIVER

El 6 de desembre de 1975 Gabriel Roura va ser nomenat auxiliar i, poc després, arxiver de l'arxiu diocesà pel bisbe de Girona Mons. Jaume Camprodon. L'especial interès de Mn. Roura pel període altmedieval, sobre el qual era un veritable expert, el va portar a sol·licitar el càrrec d'arxiver auxiliar de la Catedral de Girona (Arxiu Capitular), del qual era arxiver el també cèlebre canonge Jaume Marquès, cosa que se li va concedir el desembre de 1977. Després de la renúncia per raó d'edat del canonge Marquès, el primer

de maig de 1981, Mn. Roura prenia possessió del càrrec de canonge arxiver, que exerciria fins a la seva mort. Com a arxiver va ordenar i estudiar el fons de pergamins fins al segle XII, va estudiar els manuscrits més antics que es conserven a l'arxiu capitular, i va promoure la transcripció del Llibre Verd de la Catedral de Girona, cartoral escrit entre els segles XIV i XVII que conté documentació importantíssima per a la catedral i la diòcesi de Girona, en la qual va comptar amb un equip de col·laboradors, antics alumnes seus. El treball va tenir les aportacions d'una beca de l'antiga Caixa de Barcelona. La fusió de Caixa de Barcelona i Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis en va avortar la publicació. També fou membre i col·laborador en l'Asociación de Archiveros de la Iglesia en España, una associació pionera dins les associacions d'arxiviers, fundada al principi dels anys 70, que va néixer per a la formació dels arxiviers eclesiàstics i per promoure la salvaguarda i conservació dels documents conservats en arxius de l'Església. L'associació es va estructurar en diversos secretariats regionals amb trobades periòdiques de treball i estudi. Mn. Gabriel assistia assíduament i activa a les reunions que convocava el Secretariat Eclesiàstic d'Arxius per a Catalunya, València i Balears. També fou un dels membres fundadors de l'Associació d'Arxiviers de Catalunya.

Amb els seus treballs va ajudar a entendre el funcionament de l'escriptori de la catedral i les seves relacions amb altres escriptors catalans altmedievals com ara el de Ripoll, Vic i Sant Cugat del Vallès.

Com a arxiver va impulsar molt la difusió dels fons de l'arxiu, amb les seves classes de paleografia i amb les visites que feia amb els seus alumnes a l'arxiu capitular. A més, facilità el coneixement de l'arxiu i els seus fons a nombrosos estudiants tant de batxillerat com universitaris, que venien amb les seves respectives classes a visitar l'arxiu capitular. Mn. Gabriel aprofitava l'ocasió per sensibilitzar els seus oients sobre el valor històric i cultural dels documents que custodiava i aprofitava per ensenyar-los unes nocions bàsiques sobre el funcionament de la institució que els havia creat i conservat, això és, la catedral juntament amb algunes nocions de codicologia i diplomàtica.

Envers la proposta reiterada de Mn. Josep Maria Marquès, director de l'arxiu diocesà, de traspasar els fons de l'Arxiu Capitular al Diocesà, mostrà una actitud fermament oposada, defensant que, mentre fos possible, calia conservar els fons de la catedral en la institució que els havia creat. Tot i això, Mn. Roura no guardà cap ressentiment envers el seu company i li va

obrir les portes de l'arxiu tantes vegades com ho va necessitar. Fins i tot va autoritzar a Mn. Marquès per treure l'*Episcopologi*, obra del canonge Sulpici Pontich del segle XVIII, per tal que el pogués reproduir mitjançant fotografia digital i li donà en préstec els CD que contenien els tres volums del *Repertori Alphabètich*, obra del mateix canonge Pontich.

EL PRESIDENT DEL CAPÍTOL

A partir del 23 d'abril de 1990, dia de Sant Jordi, Mn. Gabriel Roura prenia possessió del càrrec de President del Capítol, amb la feixuga tasca de tirar endavant la catedral, que es mantenia (i continua mantenint-se) amb els únics ingressos de les entrades dels visitants. Durant de la seva presidència es portà a terme la restauració del retaule de plata daurada de l'altar major, la restauració del baldaquí, la restauració del vitrall de Carlemany (situat damunt la porta dels apòstols), la restauració de la façana i de la torre del campanar barroc, la restauració dels retaules artísticament més valuosos de l'interior de la catedral (retaules de l'Anunciació, de la Concepció, de Sant Rafael...). A banda dels seus propis estudis sobre la catedral, en va potenciar sempre, tan com va poder, l'estudi històric. Ja un any després del seu nomenament com a canonge arxiver i coincidint amb el IX Centenari de la mort del comte Ramon Berenguer II (5 de desembre de 1982), va promoure l'exploració dels dos sepulcres comtals de Ramon Berenguer II i de la comtessa Ermessenda amb sengles estudis per part d'un equip d'especialistes. Uns quants anys més tard, com a president del Capítol, donaria permís a un equip de tècnics especialistes per tal que poguessin realitzar unes prospeccions geofísiques al subsòl de la mateixa catedral, i posteriorment donaria permís a les dues campanyes d'excavació que aportaren una informació preciosa sobre la catedral romànica.

L'ERUDIT

Malgrat totes les tasques encomanades i el fet que ser president del Capítol li ocupava moltes hores amb motiu de visites, entrevistes, recerca de subvencions i ajudes, etc., no va abandonar mai la seva passió per l'estudi i la recerca històrica. Encara que potser poc coneguda per la seva especialització,

la seva bibliografia és extensa. Cada any publicava un article erudit sobre els manuscrits litúrgics de l'arxiu capitular, en la revista *Miscel·lània Litúrgica Catalana*, de la Societat Catalana d'Estudis Litúrgics de l'Institut d'Estudis Catalans, i col·laborava amb totes aquelles revistes d'àmbit local que així li ho demanaven. Les estones que li quedaven, les dedicava a la transcripció i l'estudi de la important *Consueta* de 1360 de la Catedral de Girona, manuscrit bàsic per al coneixement dels costums i usos litúrgics de la Girona del segle XIV.

Deixat voluntàriament el càrrec de president del Capítol el 2006, perquè estava a punt de passar a ser canonge emèrit en complir els 75 anys, estava ple de projectes i d'il·lusions i tenia encetats diversos estudis sobre l'ardiaca major Dalmau de Raset, la família dels Margarit i la dinastia de canonges Pagès. També volia revisar, de cara a la futura publicació, la transcripció del *Llibre Verd* que havia quedat pendent. La seva mort sobtada (un atac de cor) li ho va impedir.

La seva senzillesa, bonhomia i el caràcter obert, la seva accessibilitat i la seva gran cultura i els coneixements feien que tothom qui el tractava (tingués les idees que tingués) li guardés amicitat i respecte. Molts historiadors, arxiviers, arqueòlegs i estudiants universitaris, tant novells com consagrats com ara el Sr. Lluís Esteve Cruaïnes de Sant Feliu de Guíxols i el Sr. Josep Vert i Planes de Torroella de Montgrí, venien a l'arxiu Capitular a demanar-li alguns consells i altres, col·laboració. I ell els acollia amb els braços oberts, amb aquella discreció que era habitual en ell.

Com molt bé va dir el company i arxiver Joan Boades i Raset, director de l'Arxiu Municipal de Girona, en un article publicat al diari *El Punt* de Girona el 27 de febrer de 2008, l'endemà de la mort de Mn. Roura, "arxiver, mestre d'arxiviers, professor a la Universitat de Girona, amic del diàleg, transigent, se'ns farà difícil deixar de veure'l pujar la Força de Girona per assistir, gairebé cada matí, les responsabilitats del que fins fa poc era el seu càrrec de degà del capítol catedralici. Ens restarà, però el record d'una persona que va fer que l'amistat i la tolerància fossin dos eixos bàsics de la seva vida".

Tal com diria un manuscrit antic d'aquells que tan estimava: "Es va adormir en la pau del Senyor, (26 de febrer) de l'any de la nativitat del Senyor de 2008. Que descansi en Pau. Amén"